

Ubezważasno wolnienie

Opracowanie: Fundacja Młodzi Ludziom

UBEZWŁASNOWIENIE

Ubezwołasnowolnienie to częściowe lub całkowite pozbawienie osoby fizycznej zdolności do czynności prawnych, które dopuszczalne jest jedynie po przeprowadzeniu postępowania przez sąd. Ubezwołasnowolnienie może być całkowite albo częściowe.

Ubezważasnowolnienie całkowite

W myśl art. 13 k.c. osoba, która ukończyła lat 13, może być ubezważasnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności alkoholizmu lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem. Dla ubezważasnowolnionego całkowicie ustanawia się opiekę, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską. Jeżeli rodzice dziecka zostaną całkowicie ubezważasnowolnieni, sąd rodzinny postanawia o pozbawieniu ich władzy rodzicielskiej.

Ubezważasnowolnienie częściowe

Osoba pełnoletnia może być ubezważasnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności alkoholizmu lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezważasnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw. Dla osoby ubezważasnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę (art. 16 k.c.). Wniosek o ubezważasnowolnienie częściowe można zgłosić już na rok przed dojściem do pełnoletniości osoby, której dotyczy wniosek o ubezważasnowolnienie.

Wniosek o ubezwłasnowolnienie może złożyć:

- małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie
- jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo
- jej przedstawiciel ustawowy

Krewni osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, nie mogą zgłaszać tego wniosku, jeżeli osoba ta ma przedstawiciela ustawowego.

Odrzucenie wniosku

Sąd odrzuca wniosek o ubezwłasnowolnienie, jeżeli treść wniosku lub dołączone do wniosku dokumenty nie uprawdopodobniają istnienia choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub występowania innego rodzaju zaburzeń psychicznych osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie albo w razie niezłożenia żadanego świadectwa, opinii lub zaświadczenia, chyba że złożenie takich dokumentów nie jest możliwe.

Uczestnicy postępowania o ubezwłasnowolnienie:

- a) osoba, której dotyczy wniosek;
- b) jej przedstawiciel ustawowy;
- c) małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.
- d) prokurator
- e) organizacje pozarządowe, do których zadań statutowych należy ochrona praw osób niepełnosprawnych, udzielanie pomocy takim osobom lub ochrona praw człowieka, mogą wstąpić do postępowania w każdym jego stadium.

Właściwość sądu

- a) Sprawy o ubezwłasnowolnienie należą do właściwości sądów okręgowych, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów**

- b) W sprawach tych właściwy jest sąd miejsca zamieszkania osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, a w braku miejsca zamieszkania - sąd miejsca jej pobytu.**

Wysłuchanie osoby, której dotyczy wnioszek o ubezwłasnowolnienie

- osobę, której dotyczy wnioszek o ubezwłasnowolnienie, należy wysłuchać niezwłocznie po wszczęciu postępowania; wysłuchanie powinno odbyć się w obecności biegłego psychologa oraz - w zależności od stanu zdrowia osoby, która ma być wysłuchana - biegłego lekarza psychiatry lub neurologa;
- w celu wysłuchania osoby, której dotyczy wnioszek o ubezwłasnowolnienie, sąd może zarządzić przymusowe sprowadzenie tej osoby na rozprawę albo wysłuchać ją przez sędziego wyznaczonego. Na postanowienie sądu o przymusowym sprowadzeniu osoby na rozprawę przysługuje zażalenie;
- niemożność porozumienia się z osobą, której dotyczy wnioszek o ubezwłasnowolnienie, stwierdza się w protokole po wysłuchaniu biegłego lekarza i psychologa uczestniczących w posiedzeniu;

Doradca tymczasowy

- a) Jeżeli wniosek o ubezwłasnowolnienie dotyczy osoby pełnoletniej, sąd może na wniosek uczestnika postępowania lub z urzędu, przy wszczęciu lub w toku postępowania, ustanowić dla niej doradcę tymczasowego, gdy uzna to za konieczne dla ochrony jej osoby lub mienia.
- b) Przed ustanowieniem doradcy tymczasowego należy wysłuchać osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.
- c) Doradcą tymczasowym należy ustanowić przede wszystkim małżonka, krewnego lub inną osobę bliską, jeżeli nie stoi temu na przeszkodzie wzgląd na dobro osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.
- d) Sąd może zwrócić się do organizacji pozarządowej o wskazanie osoby, która mogłaby być ustanowiona doradcą tymczasowym.
- e) Postanowienie o ustanowieniu doradcy tymczasowego staje się skuteczne z chwilą doręczenia go osobie, której dotyczy wniosek.
- f) Osoba, dla której ustanowiono doradcę tymczasowego, ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych na równi z osobą ubezwłasnowolnioną częściowo.
- g) O ustanowieniu lub odwołaniu doradcy tymczasowego należy z urzędu zawiadomić sąd opiekuńczy.
- h) Na postanowienie w przedmiocie ustanowienia lub odwołania doradcy tymczasowego przysługuje zażalenie.

Postanowienie o ustanowieniu doradcy tymczasowego traci moc z chwilą, gdy:

- wniosek o ubezwłasnowolnienie został prawomocnie oddalony lub odrzucony albo postępowanie umorzono;
- na skutek orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu ustanowiony został opiekun lub kurator.

Utrata mocy postanowienia o ustanowieniu doradcy tymczasowego następuje również, gdy sąd odwołuje doradcę tymczasowego, jeżeli ustała potrzeba dalszej ochrony osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, lub jej mienia.

Ustanowienie z urzędu adwokata lub radcy prawnego

W sprawach o ubezwłasnowolnienie, o uchylenie oraz zmianę ubezwłasnowolnieni ubezwłasnowolnienia sąd może ustanowić dla osoby, której dotyczy wnioszek o ubezwłasnowolnienie lub dla osoby ubezwłasnowolnionej, adwokata lub radcę prawnego z urzędu, nawet bez jej wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie za potrzebny.

Postępowanie

Świadcstwo lekarskie, zaświadczenia

Jeżeli według wniosku ubezwłasnowolnienie ma być orzeczone z powodu choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego, sąd przed zarządzeniem doręczenia wniosku zażąda, w wyznaczonym terminie, przedstawienia świadectwa lekarskiego wydanego przez lekarza psychiatrę, lub opinii psychologa o stopniu niepełnosprawności umysłowej tej osoby. Jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu pijaństwa, sąd żąda także przedstawienia zaświadczenia poradni przeciwalkoholowej, a jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu narkomanii - zaświadczenia z poradni leczenia uzależnień.

Postępowanie

Badanie przez biegłych

Osoba, której dotyczy wnioszek o ubezwłasnowolnienie, musi być zbadana przez biegłego lekarza psychiatrę lub neurologa, a także psychologa.

Obserwacja w zakładzie leczniczym

Sąd może, jeżeli na podstawie opinii dwóch biegłych lekarzy uzna to za niezbędne, zarządzić oddanie osoby, której dotyczy wnioszek o ubezwłasnowolnienie, pod obserwację w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż sześć tygodni. W wyjątkowych wypadkach sąd może termin ten przedłużyć do trzech miesięcy.

Na postanowienie zarządzające oddanie do zakładu przysługuje zażalenie.

Postępowanie

Postępowanie dowodowe

Postępowanie dowodowe powinno ustalić przede wszystkim stan zdrowia, sytuację osobistą, zawodową i majątkową osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, rodzaj spraw wymagających prowadzenia przez tę osobę oraz sposób zaspokajania jej potrzeb życiowych.

Obowiązek przeprowadzenia rozprawy

Orzeczenie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Postępowanie

Treść postanowienia o ubezwłasnowolnieniu

W postanowieniu o ubezwłasnowolnieniu sąd orzeka, czy ubezwłasnowolnienie jest całkowite, czy też częściowe i z jakiego powodu zostaje orzeczone.

Przesłanie odpisu postanowienia sądowi opiekuńczemu; zawiadomienie o konieczności ustanowienia kuratora

Sąd, który orzekł ubezwłasnowolnienie, zarządza z urzędu przesłanie sądowi opiekuńczemu odpisu prawomocnego postanowienia, którym orzekł ubezwłasnowolnienie.

W razie oddalenia wniosku o ubezwłasnowolnienie sąd zawiadamia sąd opiekuńczy o potrzebie ustanowienia kuratora dla osoby niepełnosprawnej.

Postępowanie

Uchylenie i zmiana ubezwłasnowolnienia

Sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono. Uchylenie może nastąpić także z urzędu.

Sąd może w razie poprawy stanu psychicznego ubezwłasnowolnionego zmienić ubezwłasnowolnienie całkowite na częściowe, a w razie pogorszenia się tego stanu - zmienić ubezwłasnowolnienie częściowe na całkowite. Z wnioskiem o uchylenie albo zmianę ubezwłasnowolnienia może wystąpić także ubezwłasnowolniony.

Postępowanie

Zaskarżenie postanowień, środki odwoławcze

Do zaskarżania postanowień uprawniony jest sam ubezwłasnowolniony nawet wówczas, gdy ustanowiony został doradca tymczasowy albo kurator.

Do środków odwoławczych wnoszonych przez osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, nie stosuje się art. 368. Środka odwoławczego wniesionego przez osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, nie odrzuca się z powodu nieusunięcia braków formalnych.

**Kto zgłosił wniosek
o ubezwłasnowolnienie w złej
wierze lub lekkomyślnie, podlega
karze grzywny.**